

wc's), in Tilburg de Willem II-kazerne, waar, aldus een NSB'er, de behandeling op de 10de mei al 'honds' was: 'Gelegenheid tot luchten werd niet gegeven . . . Voor slaapgelegenheid werd niet gezorgd.'¹ In Amersfoort werd ook een kazerne gebruikt,² in Amsterdam na enige tijd de Centrale Markthallen, in Den Haag al op 10 mei 'Filmstad': het studiocomplex van de filmproducent L. C. Barnstijn tussen Den Haag en Wassenaar. Hier waren 's avonds in de grote opnamestudio al tussen de vijf- en zevenhonderd verdachten bijeengebracht; als eerste en enige voedsel kregen zij toen 'één boterham (sneedje) van buitengewoon slechte kwaliteit . . . In de loop van de avond verscheen een vrachtauto met pakken geperst stro hetwelk los over de grond werd uitgespreid.'³

Misschien was de situatie in de voormalige rijkswerkinrichting in Hoorn wel het ongunstigst. Het gevangenisachtig gebouw had tien jaar lang leeg gestaan, was totaal vervuild en in het geheel niet berekend op het herbergen van geïnterneerden wier aantal in twee dagen de duizend overschreed. De smerige zalen vol stof en spinrag werden er eenvoudig volgepropt met

'vrouwen, mannen, oude en jonge, zieke en gezonde. Geen voedsel, geen ligging, geen gelegenheid tot afzonderlijke plaats voor menselijke uitscheiding, afgesloten in getraliede ruimten van ongeveer twee meter. Deze kooien waren bovendien nog op elkaar gebouwd, zonder vloeren, alleen traliewerk van bandijzer vormde de zolderafscheiding, zodat het gevolg was dat er een onbeschrijflijke, ondragelijke smeerbeel ontstond.'⁴

En deze rijkswerkinrichting was tevoren nog wel aangewezen als interneringsoord! Elders moest men op die 10de mei geheel onverwachts gaan improviseren, zulks in een situatie waarin de beduchtheid voor de Vijfde Colonne een steeds groter plaats ging innemen.

Juist deze beduchtheid was het die met name in het westen des lands storend ging inwerken op de pogingen der militairen om de Duitsers de prijzen te ontrukken welke hun door hun strategische verrassing in handen gevallen waren: de vliegvelden Valkenburg, Ypenburg, Ockenburg en Waalhaven en de grote bruggen in Rotterdam, bij Dordrecht en bij Moerdijk.

¹ J. G. B.: 'Rapport betreffende internering' (8 juni 1940) (Archief NSB, map 961).

² C. A. Mennicke: *Ons tijdsgewricht in de spiegel van een persoonlijk levenslot* (1947), p. 258. ³ L. Lindeman: Verslag, 31 mei 1940 (Archief NSB, map 961). ⁴ H. J. Woudenberg: 'Mémoires', dl. II, p. 55 (Doc I-1922).